

Panun rakincita

Tänään on Topeliuksen päivä. Ennen vanhaan oli Topeliuksen päivä lupapäivä koululaisille, mutta ei kuulu olevan enää. Pieni vaivhinko tänä vucuna, jolloin tammikuun 14 on sunnuntai.

Monesta suunnasta ja niin myös Sakari Topeluksesta on kullakin ihmisellä eri kehityskautinaan erilainen mielikuva, joka usein on yksinvaltaisesti vallitseva. Niinpä meille läse kullekin Topelius varhaisimpina vuosinamme oli lasten ikoma satu-setä, jonka jalkojen juuressa monasti vähidimme äidin tai ison-siskon kertoessa hänen satujaan ja tarinoita. Kun olimme kansakoulussa oli Topelius ennen kaikkea Maamme-kirjan tekijä ja käsityksemme hänestä oli silloin hyvin avara, ehkäpä monessa tapauksessa avarampi kuin joskus myöhemmin. Sitte seurasiivat polkkaian "hurjat vuoret" ja me tutustumme setä Topeliukseen Välskärin kertomusten sykähdyttävänä kirjoittajana, niin nimenomaa juuri Välskärin kirjoittajana. Varsinkin tuollainen mustalapsojain koko nen nappula on hyvin tankka sinä ketä hän hy-

väksyy esikuvikseen, mutta Välskärin sankarit olivat kotimaisista kyvyistä melkein ainoat, jotka pystyivät kulpa lemaan punanahkojen toisaalta ja toisalta muskettisotureitten kanssa.

Kun siten nuorukainen kehityi henkimpään ikäänsä, jolloin esim. oululaispojan retket johtivat silloin tällöin Kirkkokadulle ja sieltä kuutamoisille tai kevätitaisille silloille, oppi hän ehkä tuntemaan vanhan Topeliuksen — nuorena Topeliuksena, herkkänä lyirikkona, tähden tarkkailijana, lemman ja uskollisuuden laulajana. Vasta myöhemmin esim. allekirjoittaneelle on selvinnyt kuinka monipuolinen kulttuurihenki Topelius oli, mutta kuitenkin hyvin kauan hänen kokonaiskuvansa kohdaltani oli jotenkin tuon satu-sedän maineen verhoama, niin etä oli mahdotonta saadaakaan täyhtä käsitystä hänestä. Ja minulla on sellainen kumma käsitys, etä asia edelleenkin on hieman tuollainen, ehkä monenkin kansalaisen kohdalta. To sin sanoen, etä Topelius ei nykyisin nautts. aivan täyhtä arvonantoa oikein valkavas-

ti otettavana aikuistenkin kirjailijana ja kulttuurimiehenä. Vaikuttaisiko tuohon se, etä Topelius elinajan kauan, etä hänen työmallisin nuoruus- ja miehuuskautensa jäi niin kauas taakse!

Topelius oli todellakin keskeinen persoonallisuus melkein koko viime vuosisadan, voisi sanoa. Paitsi kaikkea edellämäinittua, siis mitä monipuolisin ja tuottelain kirjailija ja runoilija, oli hän Pohjalais Osakunnan johtavimpia miehiä aikanaan, m.m. vt. kuraattori, siten pitkäaikainen yliopistonopettaja ja koulumes, sanomalehtimies ja kirjastomies. Topeliuksella ei ollut vain sujuva kynä, vaan hänellä oli jo varhain kehittyneet muotoiluaistit ja synnyntäinen musikaalisuuden taju. Hän oli perustamassa ensimmäistä kirjailijain ja taiteilijain yhdistystä, Suomen Taideyhdistystä. Hän oli lukuteiden seurojen innokas toimihenkilö ja hänen sydämensä sytyi herkästi kaikille hyvälle ajatuksille. Kristillisuus oli hänelle elävä käsite.

Topeliuksesta lehtimiehenä on erikoisesti syytä mainita se, etä hänellä pitkään aikaa toimittaminen oli päätyönä. Kaikkiaan 18 vuotta hän melkein yksin huolehti Helsingfors Tidningarista, jota on

sanottu aikanaan Suomen luetuimmaksi. Mutia vaikka Topelius oli ruotsinkielinen ei hän ollut ruotsinmielinen, ainakaan täysin siinä mielessä, kuin sen Kustaa Adolfin-päivän viettäjä nykyisin käsittävät. Hän näki yhä oman aikansa aikaan, jolloin täällä olisi voinut yksi kielijä yksi mielijä itsekin hän opiskeli suomenkieltä, joskin tahto jäi vajavaiseksi.

Myös Topeliuksen elämäankaari sivusi eräässä vaiheessa Oulua, näin kuin niin monen kuuluisuuden siihen aikaan, jolloin tultiin "Ouluun kouluun". Topelius-sukua vaikkuti Oulussa tuolloinkin ja nuori Topelius kävi Oulun triviaalkoulua 1829—32. Täällä hän asui setänsä luona, Topeliusten talossa, jonka kuva on säilynyt, mutta jonka sijaintia allekirjoittanut ei valtetavasti tällä hetkellä osaa sanoa. Siellä hän ahmi tätiensä senaikuisesti varsinkin monipuolisesta kirjastosta kaiken valkoimatta ja sai kaikkat jo tällöin runolliset herähteensä, mielin varmaan Oulun erikoisella asemalla kosken rannalla ja suuren joen, maakunnallisen valtavyylän, suvannossa oli osuutensa.

Joten kyllä meillä oli täysi syy lupapäivään Topeliuksen—päivän.